

УДК 373.5.091.31-026.12-024.63:613](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-pmtp-2023-2-2>

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Дефорж Ганна Володимирівна,

доктор історичних наук, професор,

професор кафедри природничих наук і методик їхнього навчання

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ORCID ID: 0000-0002-1114-3205

Scopus-Author ID: 57211290315

Researcher ID: AAB-9714-2019

Дудник Вікторія Олександрівна,

магістрантка факультету математики, природничих наук та технологій

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ORCID ID: 0009-0004-8325-4299

У статті наведено результати дослідження щодо ефективності використання інтерактивних методів навчання на уроках з основ здоров'я. Продемонстровано та проаналізовано наукові дослідження та праці деяких науковців, їхні основні погляди на інтерактивне навчання та використання інтерактивних технологій в навчальному процесі. Наведено основні емпіричні методи дослідження. Дане дослідження проводилося під час проходження виробничої (педагогічної) практики в закладі загальної середньої освіти, де був проведений ґрунтовний підготовчий етап та ряд традиційних та інтерактивних уроків. У статті коротко описано основні переваги та недоліки щодо використання інтерактивних методів під час проведення уроків з основ здоров'я. Зазначено, що іноді інтерактивні уроки характеризуються несерйозною пізнавальною діяльністю учнів, невисокою результативністю, а також для них властива велика витрата часу. Наголошено на важливості якісної підготовки самого вчителя для більшої ефективності інтерактивного уроку, саморозвитку та самовдосконалення вчителя. Наведено результати успішності учнів після проведення уроків з використанням інтерактивних методів та після традиційних уроків. На основі отриманих результатів дослідження в роботі представлено порівняння успішності учнів з цих двох типів уроків. Незважаючи на деякі недоліки інтерактивних методів навчання, наголошено на позитивному впливові використання цих методів на уроках. За результатами проведеного дослідження сформувано висновок щодо високої ефективності інтерактивних уроків. Акцентовано увагу на тому, що вчитель повинен володіти методикою нетрадиційного навчання, використовувати тільки достовірну та перевірену інформацію, застосовувати індивідуальний підхід, враховувати інтелектуальні та вікові особливості учнів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні технології, інтерактивні методи, традиційний урок, основи здоров'я.

Deforz Hanna, Dudnyk Viktoria. Analysis of the efficiency of using interactive learning methods during the study of the educational discipline "Basics of Health"

The article presents the results of a research on the effectiveness of using interactive teaching methods in lessons on the Basics of Health. Scientific research and works of some scientists, their main views on interactive learning and the use of interactive technologies in the educational process are demonstrated and analyzed. The main empirical research methods are presented. This study research was conducted during internship, pedagogical practice in a general secondary education institution, where a thorough preparatory stage and a number of traditional and interactive lessons were conducted. The article briefly describes the main advantages and disadvantages of using interactive methods during lessons on the Basics of Health. It is noted that sometimes interactive lessons are characterized by frivolous cognitive activity of pupils, low productivity, and also they are characterized by a large consumption of time. The importance of quality training of the teacher himself for greater effectiveness of the interactive lesson, self-development and self-improvement of the teacher is emphasized. The results of pupils'

success after conducting lessons using interactive methods and after traditional lessons are given. Based on the research results, the paper presents a comparison of the success of students in these two types of lessons. Despite some disadvantages of interactive teaching methods, the positive influence of using these methods in lessons is emphasized. Based on the results of the research, a conclusion was formed regarding the high efficiency of interactive lessons. Focused attention on the fact that the teacher must master non-traditional teaching methods, use only reliable and verified information, apply an individual approach, take into account the intellectual and age characteristics of pupils.

Key words: interactive learning, interactive technologies, interactive methods, traditional lesson, basics of health.

Вступ. Проблема якості освіти досі залишається важливою та актуальною. Традиційні методи вже давно застаріли і не дають бажаних результатів. А як відомо, вимоги суспільства постійно змінюються, і тому методи навчання теж потрібно змінювати, щоб в результаті отримати справжню особистість, яка здатна аналізувати, критично мислити, приймати рішення, робити висновки, порівнювати тощо. Для того, щоб виховати таку особистість, вчителям потрібно наполегливо працювати, вдосконалюватись, щоб вміти забезпечити на уроці розвиток важливих пізнавальних характеристик учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання щодо використання інтерактивних методів у навчальному процесі є досить поширеними, зустрічаються вони і у працях українських дослідників. Зокрема, автори Мельникова О.В., Гвозд'їй С.П. у своїй роботі «Використання інтерактивних технологій на уроках основ здоров'я» виокремили переваги застосування інтерактивних методів навчання при вивченні курсу «Основи здоров'я» у школі, а також навели рекомендації щодо підвищення мотивації школярів до здорового способу життя [1].

Вивченням цього питання також займалась Горобець О.А. у своїй роботі «Упровадження інтерактивних методів навчання на уроках основ здоров'я». Тут зосереджено увагу на тому, що «сучасний урок основ здоров'я потребує нових підходів, нових технологій, які базуються на співпраці, взаєморозумінні, активній взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу». На її думку, використовувати інтерактивні методи на уроках з основ здоров'я ефективно, привабливо та цікаво [2].

У методичних рекомендаціях «Підготовка майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності» автора Кобюк Ю.М. зазначено, що «інтерактивні методи можемо трактувати як способи цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії вчителя і учнів зі створення оптимальних умов для свого розвитку» [3].

Мета статті – показати результати ефективного використання інтерактивних методів навчання на уроках з основ здоров'я.

Матеріали та методи. Для реалізації поставленої мети для дослідження використовувались в основному такі емпіричні методи:

- метод педагогічного спостереження;
- метод вивчення шкільної документації;
- метод бесіди (інтерв'ю);
- метод анкетування;
- метод педагогічного експерименту.

Дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Ліцей «Європейська освіта» Кропивницької міської ради» у 7-А класі під час проходження виробничої (педагогічної) практики у терміни з 06 лютого по 18 березня 2023 року. Метод педагогічного спостереження використовувався на початку практики, під час відвідування уроків учнів і під час спостережень за їх активністю, рівнем засвоєння знань, сформованістю вмінь і навичок тощо. Після цього опрацьовувалася шкільна документація, вивчався класний журнал, контрольні роботи, зошити з основ здоров'я, аналізувався онлайн-клас Classroom. Також під час дослідження були проведені мінібесіди з учнями про методи, які їм найбільше подобаються, про те, які уроки були

б для них цікавіші та ін. Після чого було проведено онлайн-опитування серед учнів стосовно методів навчання. Після ряду зазначених заходів відбулася розробка уроків та їх проведення. Для порівняння рівня засвоєння знань учнів з кожного типу уроку і дослідження ефективності використання інтерактивних методів були проведені як традиційні, так й інтерактивні уроки.

Після завершення виробничої (педагогічної) практики були проаналізовані результати учнів, визначено рівень їх знань після кожного типу уроку. У підсумку було зроблено висновок про ефективність використання інтерактивних методів навчання під час вивчення навчальної дисципліни «Основи здоров'я».

Результати. Інтерактивне навчання – це навчання, в основі якого – активна двостороння взаємодія викладача та учнів [4].

Як відомо, інтерактивні методи наразі дуже широко використовуються вчителями у їх професійній діяльності. Однак чи дійсно вони є такими ефективними? Так, інтерактивні методи неабияк покращують якість уроків, вони підвищують пізнавальну активність учнів, забезпечують розвиток в них критичного мислення, вміння висловлювати думки, співпрацювати в команді, домовлятися, знаходити єдине правильне рішення, розвивати комунікативні здібності та ін.

Переваги використання інтерактивних методів:

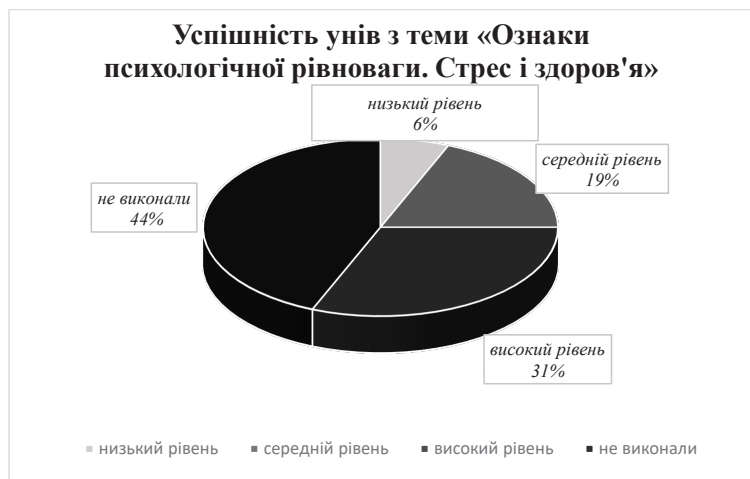
- вчитель пропонує учням той рівень завдань, який є посилюючим для кожного;
- вчитель навчає школярів зосереджувати свою увагу та раціонально розподіляти час при вирішенні певних завдань;
- інтерактивні методи на уроках забезпечують участь кожного учня в навчальному процесі;
- створює умови для свідомого та самостійного вибору учнями рівня засвоєння навчального матеріалу;
- створює умови для прояву творчих здібностей сильними учнями [5].

Недоліками таких уроків є те, що вони іноді характеризуються несерйозною пізнавальною діяльністю учнів, невисокою результативністю, а також для них властива велика витрата часу. Інтерактивний урок має бути добре спланованим учителем [5].

Для проведення якісного ефективного уроку з використанням інтерактивних методів вчитель повинен попередньо добре підготуватися. По-перше, вчителю необхідно глибоко вивчити та проаналізувати матеріал, у тому числі й додатковий. По-друге, ретельно спланувати сам урок, визначити хронометраж, розподілити ролі серед учнів, підготувати питання і можливі відповіді, а також розробити критерії оцінювання ефективності заняття. По-третє, заохотити учнів до вивчення теми шляхом добору цікавих випадків та проблем. По-четверте, передбачити різноманітні методи привернення уваги учнів, налаштування їх до уроків, навчитися підтримувати дисципліну протягом всього уроку. Також вчитель повинен володіти методикою нетрадиційного навчання, використовувати тільки достовірну та перевірену інформацію, застосовувати індивідуальний підхід, враховувати інтелектуальні та вікові особливості учнів [1].

Для проведення дослідження було розроблено 4 плани-конспекти уроків: 2 з використанням інтерактивних методів та 2 без їхнього використання. Після проведення кожного уроку здійснювалася тестова перевірка рівня засвоєння матеріалу учнями. На основі отриманих результатів були складені діаграми та зроблені висновки.

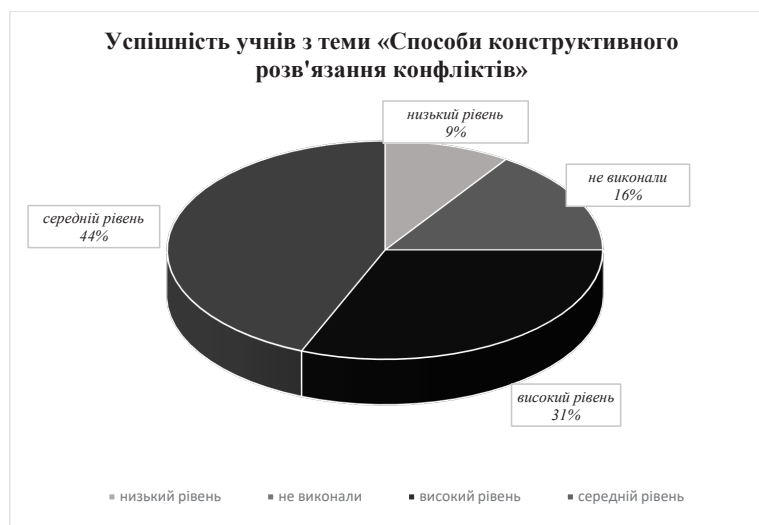
Урок № 1. Тема: «Ознаки психологічної рівноваги. Стрес та здоров'я» (без використання інтерактивних методів). За результатами проведення першого традиційного уроку маємо такі результати: високий рівень мають 31% (10) учнів, середній 19% (6) учнів, низький рівень 6% (2) учнів і 44% (14) учнів не виконали завдання. Середній бал за цю тему складає 5 балів. Наочно це демонструє діаграма (рис. 1).

Рис. 1. Рівень засвоєння знань учнями при проведенні традиційного уроку

Джерело: складено авторами

Урок № 2. Тема: «Способи конструктивного розв'язання конфліктів» (з використанням інтерактивних методів). На основі результатів другого уроку, який проводився з використанням інтерактивних методів, маємо такі показники: високий рівень – 31% (10) учнів, середній рівень – 44% (14) учнів, низький рівень – 9% (3) учнів і лише 16% (5) не виконали завдання. Середній бал за цю тему складає 7 балів. Наочно це демонструє діаграма (рис. 2).

Рис. 2. Рівень засвоєння знань учнями при проведенні інтерактивного уроку

Джерело: складено авторами

Урок № 3. Тема: «Соціальна безпека населеного пункту. Держава на захисті прав дитини. Клініки, дружні для молоді» (без використання інтерактивних методів). Результати третього традиційного уроку, тобто без використання інтерактивних методів: високий рівень – 28% (9) учнів, середній рівень – 19% (6) учнів, низький рівень – 9% (3) учнів і знову 44% (14) учнів не виконали завдання. Середній бал цього уроку становить також 5 балів, як і після першого (традиційного уроку). Наочно це демонструє діаграма (рис. 3).

Рис. 3. Рівень засвоєння знань учнями при проведенні традиційного уроку

Джерело: складено авторами

Урок № 4. Тема: «ЗМІ та їх вплив на здоров'я» (з використанням інтерактивних методів). За результатами четвертого уроку з використанням інтерактивних методів маємо такі дані: високий рівень – 53% (17) учнів, середній рівень – 28% (9) учнів, низький рівень – 13% (4) учнів та всього 6% (2) учнів не виконали завдання. Середній бал цього інтерактивного уроку становить 8 балів, що є більшим, порівняно навіть з першим інтерактивним уроком. Наочно це демонструє діаграма (рис. 4).

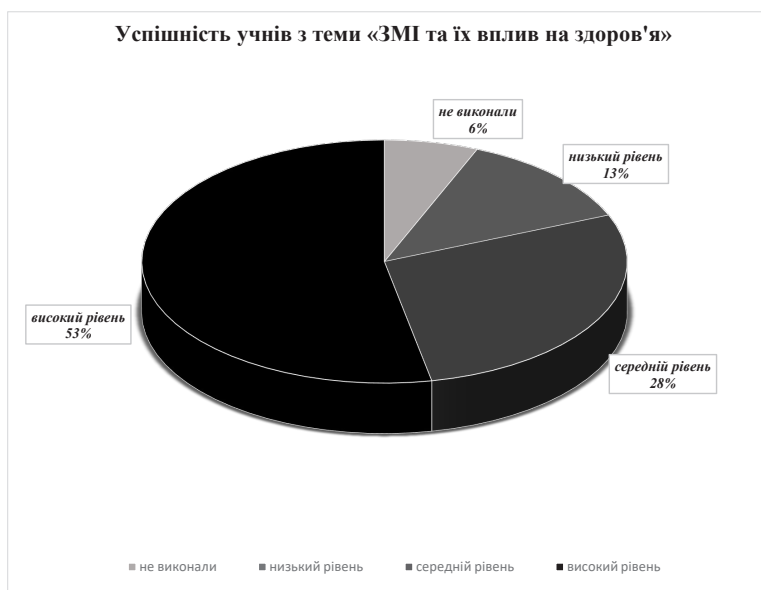

Рис. 4. Рівень засвоєння знань учнями при проведенні інтерактивного уроку

Джерело: складено авторами

На основі вище наведених результатів успішності учнів можна порівняти їх рівень засвоєння знань під час проведення традиційного та інтерактивного уроку. Проведення інтерактивних уроків дають у підсумку кращі результати рівня засвоєння знань учнів. Наочно це демонструє діаграма (рис. 5).

Рис. 5. Порівняння успішності учнів при проведенні традиційного та інтерактивного уроку

Джерело: складено авторами

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна зробити два висновки. По-перше, під час проведення інтерактивних уроків кількість невиконаних завдань значно знизилась. Якщо при традиційних уроках 14 учнів не виконували завдання, то при інтерактивних – лише 5. Це означає, що інтерактивні методи навчання викликають цікавість в учнів, сприяють їх пізнавальній активності на уроках, взаємодії з вчителем, а також підвищують рівень засвоєння знань. По-друге, ми бачимо, що на уроці з використанням інтерактивних методів навчання збільшився середній бал учнів. Якщо при традиційних уроках він складав 5 балів, то при інтерактивному – 7–8. Відтак з впевненістю можна сказати, що інтерактивні методи на уроках з основ здоров'я є дуже ефективними та значно покращують рівень засвоєння учнями навчального матеріалу.

Результати проведеного дослідження переконливо доводять важливість інтерактивних методів навчання під час вивчення навчальної дисципліни «Основи здоров'я», а також сприяють реалізації головної мети цього навчального предмету – популяризації здорового способу життя серед дітей та підлітків [6].

Матеріали та результати даного дослідження можуть бути використанні під час професійної діяльності в закладі загальної середньої освіти, а також при ширшому вивченні проблеми інтерактивних методів навчання.

Література:

1. Мельникова О.В., Гвозд'ї С.П. Використання інтерактивних технологій на уроках основ здоров'я. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної наук.-практ. конф. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди (м. Харків, 31 бер. – 2 квіт. 2021 р.)*. Харків, 2021. Т. 1. С. 16–219.
2. Горобець О.А. Упровадження інтерактивних методів навчання на уроках основ здоров'я. *Сучасний рух науки: тези VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р.* Дніпро, 2019. Т. 1. С. 454.
3. Кобюк Ю.М. Підготовка майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності: методичні рекомендації. Київ : НАПНУ, 2016. С. 7–8. URL: <http://surl.li/jjwgn> (дата звернення: 03.05.2023).
4. Педрада. Платформа освіти. Інтерактивні методи навчання. 2023. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2316-interaktyvni-metody> (дата звернення: 24.05.2023).
5. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2000. 368 с.

6. Дефорж Г.В. Популяризація здорового способу життя під час викладання навчальної дисципліни «Основи здоров'я». *Здоров'я та суспільство: збірник наукових праць*. Кропивницький : Кіровоградський інститут розвитку людини, 2019. С. 31–35. URL: <http://surl.li/jkbfj>.

References:

1. Melnykova O. V., Hvozdi S. P. (2021). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii na urokakh osnov zdorovia [The use of interactive technologies in the lessons of the Basics of Health]. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka : materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kharkiv, Volume 1. P. 216-219. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2316-interaktyvni-metody> [in Ukrainian].

2. Horobets O. A. (2019). Uprovadzhennia interaktyvnykh metodiv navchannia na urokakh osnov zdorovia [Implementation of interactive learning methods in lessons on the basics of health]. *Suchasnyi rukh nauky: tezy VIII mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii*. Dnipro, Volume 1. P. 454. [in Ukrainian].

3. Kobiuk Yu. M. (2016). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti: metodychni rekomendatsii [Preparation of the future teacher for the use of interactive technologies in professional activities: methodical recommendations]. Kyiv: NAPNU. P. 7-8. [in Ukrainian].

4. Pedrada. Platforma osvita. (2023). Interaktyvni metody navchannia [Interactive learning methods]. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2316-interaktyvni-metody> [in Ukrainian].

5. Nisimchuk A. S., Padalka O. S., Shpak O. T. (2000). Suchasni pedahohichni tekhnolohii: navchalnyi posibnyk [Modern pedagogical technologies: a study guide]. Kyiv : Vydavnychy tsestr «Prosvita». 368 p. [in Ukrainian].

6. Deforz H. V. (2019). Populiaryzatsiia zdorovoho sposobu zhyttia pid chas vykladannia navchalnoi dystsypliny «Osnovy zdorovia» [Popularization of a healthy lifestyle during the teaching of the educational discipline "Basics of Health"]. *Zdorovia ta suspilstvo: zbirnyk naukovykh prats*. Kropyvnytskyi: Kirovohradskiyi instytut rozvytku liudyny. P. 31-35. URL: <http://surl.li/jkbfj> [in Ukrainian].